Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Varsinais-Suomi

KEHA/18760/2025

8.4.2025

Ympäristövaliokunta

YmV@eduskunta.fi

Maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

Viite: Ympäristövaliokunnan ja maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyyntö 31.3.2025

Asia: E 11/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: E-kirje; Lintudirektiivin tarkistaminen valkoposkihanhen ja merimetson suojelun osalta; ennakkovaikuttaminen

Ympäristövaliokunta ja maa- ja metsätalousvaliokunta ovat pyytäneet Varsinais-Suomen ELY-keskukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa liittyen ympäristöministeriön muistioon *”Lintudirektiivin tarkistaminen valkoposkihanhen ja merimetson suojelun osalta; ennakkovaikuttaminen”.*

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen lausunto

Vuodesta 2015 alkaen Varsinais-Suomen ELY-keskukselle on keskitetty valtakunnallisesti pl. Ahvenanmaa kaikki rauhoitettuihin lintuihin liittyvät ja vuodesta 2023 alkaen myös kaikki rauhoitettujen lajien hallussapitoon, vaihdantaan, maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät poikkeuslupa-asiat. Tässä lausunnossa pyritään taustoittamaan sekä tarkentamaan valkoposkihanhea ja merimetsoja koskevia luvituskäytäntöjä, joihin lausuntopyynnön muistiossa viitataan.

Lainsäädännöllinen tausta

Luonnonsuojelulain 70 §:n mukaan kiellettyä on mm. rauhoitettujen eläinten tappaminen ja pyydystäminen, pesien vahingoittaminen sekä tahallinen häirintä erityisesti eläinten lisääntymisaikana, tärkeillä muuton aikaisilla levähdysalueilla tai muutoin niiden elämänkierron kannalta tärkeillä paikoilla. Kielloista voidaan poiketa, jollei muuta tyydyttävää ratkaisua ole eikä lajin suotuista suojelutaso tai sen saavuttaminen vaarannu esimerkiksi kansanterveyden ja yleisen turvallisuuden turvaamiseksi tai viljelmille, kotieläimille, kalataloudelle tai metsille aiheutuvan vakavan vahingon estämiseksi.

Valkoposkihanhi

Valkoposkihanhen arktisen muuton reitti Etelä- ja Itä-Suomessa on arvioitu lain tarkoittamaksi muuton aikaiseksi tärkeäksi levähdysalueeksi, joten valkoposkihanhien karkottaminen viljelmiltä vaatii näillä alueilla aina poikkeusluvan. Muualla Suomessa luvan tarve arvioidaan tapauskohtaisesti. Poikkeuslupia haetaan pääsääntöisesti viljelmille ja kotieläimille aiheutuvien vakavien vahinkojen estämiseksi.

Luonnonvarakeskus on tutkinut karkotusmenetelmiä peltoalueilla ja lupakäsittelyn tueksi on tutkimushankkeiden ajan pyydetty vuosittain asiantuntijalausunto. Aiemmin poikkeuslupia myönnettiin valkoposkihanhien kuoliaaksi ampumiseen karkotustarkoituksessa, mutta vuodesta 2023 alkaen muuksi tyydyttäväksi ratkaisuksi on katsottu Luonnonvarakeskuksen lausunnon ja Itä-Suomen hallinto-oikeuden päätöksen (2633/2023) perusteella paukkupatruunakarkotus. Taustalla on tutkimustulos, jonka mukaan paukkupatruunoiden käyttö on yhtä tehokasta valkoposkihanhien karkottamisessa kuin kuoliaaksi ampuminen. Rauhoitettujen lintujen tappaminen on lähtökohtaisesti viimesijainen keino, johon voidaan myöntää poikkeuslupa vain, jos vahinkojen estämiseksi ei ole osoitettavissa muita toteuttamiskelpoisia ratkaisuja. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen (KHO:3722/1/14) mukaan muun tyydyttävän ratkaisun tulee olla tehokas eli vähentää merkittävästi vakavaa vahinkoa. Toisaalta ollakseen tyydyttävä, ratkaisun tulee olla taloudellisessa mielessä ja muutoinkin toteuttamiskelpoinen.

Poikkeuslupia on myönnetty laajoille peltoalueille sadoille tiloille (taulukko 1). Voimassa olevia poikkeuslupia voi tarkastella päivitettävässä karttapalvelussa: Valkoposkihanhien karkottamiseen viljelyksiltä myönnettyjen poikkeuslupien lupa-alueet 2025 / Beviljade undantagstillstånds tillståndområden för fördrivning av vitkindad gås från odlingar 2025. Hakemusten käsittelyn yhteydessä on yhteistyössä alueellisen ELY-keskuksen kanssa

varmistettu, että valkoposkihanhille ja muille linnuille jää riittävästi karkotuksesta vapaata levähdysaluetta ja tässä on pyritty ottamaan huomioon myös ns. lintupeltojen sijainti.

Koska oikeuskäytännön mukaan häirintää on pidettävä tahallisena, vaikka toiminnan tarkoituksena ei olisi häiritseminen (KHO:2022:37, KHO:2015:124), on kovaäänisten karkotusmenetelmien kuten kaasutykin ja paukkupatruunoiden käyttö kielletty kevätmuuttokaudella lintujen pesimärauhan turvaamiseksi (Itä Suomen hallinto-oikeus, 21/0112/3). Muu linnusto ei lähtökohtaisesti aiheuta poikkeusluvan perusteena olevia vakavia viljelyvahinkoja, eikä poikkeuslupaa niiden pesinnän tai levähtämisen häirintään valkoposkihanhien karkottamisen yhteydessä voida myöntää.

	2020	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Myönnettyjen poikkeuslupien määrä	27	24	56	42	18
Tilojen määrä	391	139	236	232	57
Poikkeusluvilla sallittu ammuttavien yksilöiden määrä	10 705	15 765	12 515	5455	1200
Poikkeusluvilla ammuttujen yksilöiden määrä	564	1404	677	259	40

Taulukko 1. Pelloilla levähtävien valkoposkihanhien karkottamiseen myönnetyt poikkeusluvat vuosina 2020–2024. Vuodesta 2023 alkaen uusia poikkeuslupia valkoposkihanhien kuoliaaksi ampumiseen ei ole myönnetty, mutta tällaisia poikkeuslupia on ollut voimassa vuoteen 2024 saakka.

Kaupunkiympäristöissä ongelmia voi aiheuttaa Suomessa pesivä valkoposkihanhikanta. Emot poikueineen sekä pesimättömät yksilöt ruokailevat ja liikkuvat esimerkiksi kaupunkien puistoissa, golf-kenttien nurmialueilla ja uimarannoilla, joissa hanhien uloste nähdään hygieniariskinä. Näiden ns. kaupunkivalkoposkihanhien kohdalla Varsinais-Suomen ELY-keskus tekee lupatarpeen arvioita eli arvioi, onko alue luonnonsuojelulain tarkoittama lajin elinkierron kannalta tärkeä alue ja tarvitaanko vahingoittamattomaan karkottamiseen poikkeuslupaa. Tarvittaessa pyydetään lausuntoa alueelliselta ELY-keskukselta tai pesimäkannan seurannasta vastaavalta Suomen ympäristökeskukselta. Poikkeuslupia on myönnetty valkoposkihanhien karkottamiseen mm. drooneilla ja koirilla kansanterveyden ja yleisen turvallisuuden turvaamiseksi, mutta usein karkottamiselle on osoitettavissa muu tyydyttävä ratkaisu. Esimerkiksi Lahden kaupungin osalta Hämeenlinnan hallinto-oikeus (päätös H655/2022) on todennut, että tahallisen häirinnän sijaan tulee kokeilla riittävästi seuraavia keinoja: siivous, aidat, nurmien leikkaamatta jättäminen ja hanhille soveltumattoman kasvillisuuden istuttaminen.

Merimetso

Merimetsoille myönnettyjen poikkeuslupien perusteena on tyypillisesti kalataloudelle tai metsille aiheutuvan vakavan vahingon estäminen. Lupia on myönnetty munien öljyämiseen, pesäpuiden kaatamiseen ja pesien hävittämiseen sekä merimetsojen ampumiseen syksyisin lintujen pesimäajan jälkeen (taulukko 2). Toimenpiteiden tarkoituksena on vahinkojen torjunta tai ehkäiseminen alueellisesti tai paikallisesti, ei laajamittainen kannan säätely. Poikkeusluvan edellytyksenä on, että vahingon luonne on vakava, eli tietyn asteisia vahinkoja tulee sietää. Vakavan vahingon kynnyksen ylittymistä arvioidaan tapauskohtaisesti asiantuntijalausuntojen perusteella.

Lausuntopyynnön muistiossakin mainittu korkeimman hallinto-oikeuden päätös (KHO:2025:16) rajoittaa jatkossa mahdollisuutta arvioida syyspuolen ampumista keinona, jolla voitaisiin vaikuttaa tietyn yhdyskunnan parimääriin. Päätöksen ja sen taustalle olleiden asiantuntijavirastojen lausuntojen perusteella syyspuolen ampuminen voi kohdentua myös muuttavaan kantaan, jolloin toimenpiteellä ei saavuteta tavoiteltua vaikutusta tietyn yhdyskunnan lintumäärän vähentämiseksi. Lisäksi elokuun alussa on riskinä, että osalla pareista on vielä pesissä emoistaan riippuvaisia poikasia. Toimenpiteinä tulisi ensisijaisesti arvioida munien öljyämistä ja pesien hävittämistä, mutta näiden toteuttamista rajoittaa usein muu pesimälinnusto.

	2020	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Myönnettyjen poikkeuslupien määrä	7	4	5	12	2
Kuoliaaksi ampumiseen myönnettyjen poikkeuslupien määrä	4	3	4	4	0
Poikkeusluvilla sallittu ammuttavien yksilöiden määrä	460	680	2980	3320	3270
Poikkeusluvilla ammuttujen yksilöiden määrä	16	153	359	1485	1510

Taulukko 2. Merimetsoja koskevat poikkeusluvat vuosina 2020–2024. Kielteiset päätökset eivät ole mukana, niitä on tehty ko. vuosina yhteensä 7.

Rauhoitettujen lintujen syöminen

Vaikka lupia on myönnetty suurienkin määrien kuoliaaksi ampumiseen, ei lintuja ole saanut käyttää ravinnoksi tai muuten hyödyntää. Lähtökohtaisesti poikkeuslupamenettelyn tavoitteena on ratkaista poikkeuslupaedellytysten mukaisia ongelmia ja tilanteita, joissa suojelusta poikkeamiselle ei ole muuta tyydyttävää ratkaisua.

Nykyisen luonnonsuojelulain (9/2023) mukaisiin poikkeusperusteisiin ei sisälly lintudirektiivin 9 artiklan1 kohdan alakohta c), jonka mukaan suojelusta voitaisiin poiketa sallien tiukasti valvotuissa oloissa ja valikoivasti tiettyjen lintujen pienien määrien pyydystäminen, hallussa pitäminen tai muuten asiallinen hyötykäyttö. Lain valmistelun (hallituksen esitys) taustoituksessa tämä on perusteltu siten, ettei lintujen pyydystämistä ja hyötykäyttöä koskevan perusteen katsota olevan tarpeen luonnonsuojelulain soveltamisalan osalta. Lupia rauhoitettujen lintujen syömiseen ei ole myönnetty aiemmankaan lain (1096/1996) aikana, jolloin luonnonsuojelulaissa viitattiin poikkeuslupaperusteiden osalta suoraan lintudirektiiviin. Tämän lintudirektiivin poikkeusperusteen soveltaminen rauhoitettujen lajien hyödyntämiseen riistalajeja vastaavasti olisi vastoin lähtökohtaa, jonka mukaan riistana hyödynnettävät lajit on erikseen tunnistettu direktiivin lajiliitteissä ja kansallisessa lainsäädännössä. Poikkeuslupien arvioinnissa on ollut tarpeen ottaa huomioon myös yhdenvertaisuusperiaate eli valkoposkihanhien tai merimetsojen hyödyntäminen ravintona ei lähtökohtaisesti eroa siitä, että kuolleita rauhoitettuja lintuja haluttaisiin käyttää esimerkiksi sisustus- tai koristetarkoituksessa. Syömismahdollisuuden kytkeminen sato- tai kalastovahinkojen estämiseen voisi myös hämärtää ampumisen tosiasiallista tarkoitusta ja siten ammuttavien lintujen määrään liittyviä tavoitteita. Vaasan hallinto-oikeus on aiemmin voimassa olleen luonnonsuojelulain aikana tehtyyn päätökseen liittyvässä ratkaisussaan (346/2024) todennut, että lupaa poikkeusluvalla ammuttujen merimetsojen syömiseen ei ole perusteltua myöntää, koska ampumisen tavoitteena oleva lintudirektiivin ja luonnonsuojelulain mukaisten vakavien vahinkojen estäminen ei edellytä lintujen syömistä.

Valkoposkihanhen ja merimetson siirtäminen lintudirektiivin liitteeseen II ja sen nojalla kansallisessa lainsäädännössä metsästettäviin lajeihin mahdollistaisi näiden lajien ammuttujen yksilöiden hyödyntämisen ravintona.

Yhteyshenkilö: ylitarkastaja Liisa Maanpää, etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi, puh. 0295 022 918

Yksikönpäällikkö Olli Mattila

Ylitarkastaja Liisa Maanpää

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti. Merkintä sähköisestä hyväksynnästä on asiakirjan viimeisellä sivulla.

Tämä asiakirja KEHA/18760/2025 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/18760/2025 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Maanpää Liisa 08.04.2025 08:45

Ratkaisija Mattila Olli 08.04.2025 11:13